

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

"MŮJ BEČOV" CYKLUS FOTOGRAFIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ing. Naděžda Šindelářová

*Učitelství pro základní školy a střední školy, obor Učitelství výtvarné výchovy pro střední a
základní umělecké školy*

Vedoucí práce: PhDr. Jan Mašek Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2019

.....
Ing. Naděžda Šindelářová

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce PhDr. Janu Maškovi Ph.D., za cenné připomínky a pomoc při tvorbě mé diplomové práce. Také děkuji své rodině za spolupráci a ochotu.

V Plzni, 30. června 2019

.....
Ing. Naděžda Šindelářová

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

OBSAH

ÚVOD	2
1 TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 DOKUMENTÁRNÍ FOTOGRAFIE	3
1.1.1 Poselství nesené ve fotografii	3
1.2 ČESKÁ DOKUMENTÁRNÍ FOTOGRAFIE	4
1.2.1 Česká dokumentární a reportážní fotografie osmdesátých let	4
1.2.2 Česká dokumentární a reportážní fotografie devadesátých let	6
1.3 PŘEDSTAVITELÉ DOKUMENTÁRNÍ FOTOGRAFIE	8
1.3.1 Sociologicky zaměřené fotografy	8
1.3.2 Subjektivní dokumentaristé	11
2 PRAKTICKÁ ČÁST	14
2.1 MŮJ BEČOV	14
2.1.1 Krajina	15
2.1.2 Lidé	21
2.1.3 Architektura	25
2.1.4 Sakrální stavby	29
2.2 APLIKOVÁNÍ PROBLEMATIKY DO VÝUKY	33
2.2.1 Stromy a lidé vypravují	33
2.2.2 Kde má Bečov ukryté své srdce?	39
ZÁVĚR	45
RESUMÉ	47
SUMMARY	48
SEZNAM LITERATURY	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	51
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je cyklus dokumentárních fotografií využívající prvky reportáže, krajiny, architektury a nalezených zátiší inspirovaných městskou aglomerací Bečova nad Teplou. I když jsem se do tohoto městečka přistěhovala z daleka, postupem času mě přirostlo k srdci. Díky diplomové práci, jejíž téma jsem si vybrala, chci udělat jakýsi výsledný pohled na tuto aglomeraci, ve které žiji již dvacet let a zároveň navrhnout cestu ke zlepšení sounáležitosti obyvatel s místem za pomoci výtvarného projevu. Rozvojový potenciál místa vidím v žácích a studentech, pro které jsem navrhla dva vyučovací projekty a na základě jejich aplikace do výuky i potenciální možnost dalších návazných vzdělávacích metod.

Soubor snímků, které ve své práci představuji, vznikl téměř dva roky. Fotografie jsem třídila a vybírala a následně jsme je s vedoucím práce podrobili kritice. Nakonec jsem vybrala finální cyklus a výsledné fotografie jsem rozdělila do určitých interpretačních témat.

Jedná se o fotografie zachycující architekturu, krajinu, drobné sakrální stavby a bečovské obyvatele. Prioritní bylo pro mě zachycení Bečova nad Teplou, který žije svým vnitřním životem i bez turistů a zidealizovaných propagačních materiálů a fotografií. Bečova nad Teplou, který má i své svérázné obyvatele a tajemné kouty.

V teoretické části diplomové práce popisuji historii dokumentární fotografie osmdesátých a devadesátých let 20. století. Vyzdvihávám zde události, které významně ovlivnily celkový vývoj fotografie v tomto přelomovém období Československa. Také se zmiňuji o vývoji fotografie po významném historickém mezníku, roce 1989, až do současnosti. Uvádím zde některé významné autory, kteří měli jistým způsobem vliv na moji tvorbu a inspirovali mě.

V praktické části se věnuji Bečovu nad Teplou a popisu průběhu mé práce. Každé téma a každá fotografie má svůj příběh, čas, náladu, prostor. V této praktické části popisuji, proč jsem si daný objekt vybrala k dokumentaci a co vše jsem chtěla vyjádřit svým pohledem na dané místo, osoby a okolí v podobě architektury i krajiny.

V závěrečné kapitole popisuji aplikování dokumentární fotografie do výuky výtvarné výchovy a představuji zde dvě vyučovací jednotky, kde žáci s tímto tématem pracují.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Dokumentární fotografie

1.1.1 Poselství nesené ve fotografii

Vynález fotografie se stal pro budoucnost velkým kulturním darem celému světu a jedním z dokladů osvobození lidského ducha osvícenstvím XVIII. století.¹

Fotografie ovládla jako pomocný orgán všem práci vědeckou a technickou, vnikla jako reportér, propagátor a pedagog do veřejného života a jako ilustrace se stala pomocí grafických technik složkou života, která má vliv na jeho formy, tempo a úroveň.

I tam, kde výtvarná umění plnila dříve aplikované úkoly ve všech svých oborech, v architektuře, plastice i malířství, ale odevzdala je zčásti v posledních letech jiným oborům lidské práce, vstupovala fotografie od svého vzniku postupně a stále naléhavěji do některých úkolů malířství a převzala za něj mnohé funkce úplně. Profesionální malíři kolem polovice XIX. století kolorují fotografický portrét, vedutář konstatuje, že fotografie zachycuje přesněji než on realitu krajiny, města, vesnice i drobného výseku přírody a kreslíř, který dosud sloužil exaktním a historickým vědám, postupuje svoji práci fotografické komoře.²

Usnadnění techniky provádění fotografie ve 40. letech dvacátého století, přineslo velmi významnou myšlenku pro fotografii vůbec a to, že záběr a námět je povýšen nad technické provedení fotografie.

Co je účelem moderní fotografie? Uchování určité události pro svoji vzpomínku. Zhotovení dokumentu o nějaké události, nějakých lidech, památce, architektuře, krajině atd. – prostě abychom zhotovili přesný dokument, který má být nesporným svědkem události, která se nebude již nikdy opakovat. Abychom vystihli charakter a podobu člověka, který se po letech změní. Abychom zachytili krajinu, která podléhá změně osvětlení a lidskému zásahu, abychom zhotovili fotografii architektury, která je typická pro dobu vzniku. Abychom zaznamenali způsob života a práce ve městě v továrně, na poli atd.³

¹ POSPĚCH, T. *Česká fotografie 1938 – 2000 v recenzích, textech, dokumentech*, Nakladatelství Dost, 2010, str. 16. ISBN 978-80-87407-01-1.

² POSPĚCH, T. *Česká fotografie 1938 – 2000 v recenzích, textech, dokumentech*, Nakladatelství Dost, 2010, str. 17. ISBN 978-80-87407-01-1.

³ POSPĚCH, T. *Česká fotografie 1938 – 2000 v recenzích, textech, dokumentech*, Nakladatelství Dost, 2010, str. 27. ISBN 978-80-87407-01-1.

1.2 Česká dokumentární fotografie

1.2.1 Česká dokumentární a reportážní fotografie osmdesátých let

V této kapitole bych chtěla nastínit vývoj československé fotografie v osmdesátých letech dvacátého století. Myslím, že tato fáze vývoje je důležitá pro to, abychom pochopili další vývoj reportážní fotografie v devadesátých letech.

V první polovině osmdesátých let pokračoval v Československu normalizační systém, který se v oficiální fotografii projevoval ideologickým dozorem, cenzurními zásahy, omezenými publikačními možnostmi a značnou mezinárodní izolací. Teprve druhá polovina dekády postupně přinesla při nesmělém pronikání Gorbačovových reforem do československé politiky určité uvolňování tuhého režimu.⁴

Dokumentární fotografie vznikala mimo konkrétní zakázky i bez možnosti okamžité publikace v tisku nebo v knihách či výstavách. Představitelé tak měli velkou tvůrčí svobodu při vytváření pravdivého obrazu nelehké doby. Fotografové mohli daleko autentičtěji zachycovat smutnou realitu doby. Snad nikdy jindy neměla dokumentární fotografie tak významné postavení v kontextu české fotografické tvorby jako právě v této době.⁵

Tažení proti svobodě zasáhlo českou fotografii zejména začátkem osmdesátých let řadou drobných a několika většími zastrášovacími akcemi. Nejznámější z nich bylo zatčení, vyšetřování a šikanování Jindřich Štreita.⁶

Štreitovy fotografie patřily k nesporným vrcholům výstav v Činoherním klubu i přehlídky v Plasech. Ukázaly život za normalizace daleko tvrději, pravdivěji a méně estetizovaně a artistně než většina jejich účastníků. Štreit ukazoval život v podhůří Jeseníků. Ukazoval ho takový, jaký skutečně byl, a nikoli takový, jak ho předváděla oficiální média. S důvěrnou znalostí prostředí a lidí zachycoval oprýskané domy, špinavé dvory se zvířaty, stereotypní novostavby panelových bytovek. Jeho díla jsou v jedné rovině sociologickou sondou a ve druhém plánu zobecňujícím obrazem elementárních životních hodnot a jejich ohrožení. V průběhu 80. let vedle přehlídky v Plasech proběhly také další významné výstavy, jež dnes nejsou tak intenzivně připomínány, ale také zahrnovaly řadu

⁴ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století průvodce*, Uměleckoprůmyslové museum v Praze a nakladatelství Kant, Praha 2005, str. 115. ISBN 80-86217-89-2

⁵ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 198. ISBN 978-80-7437-026-7.

⁶ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století průvodce*, Uměleckoprůmyslové museum v Praze a nakladatelství Kant, Praha 2005, str. 115.

dokumentárních snímků kritických k vládnoucímu režimu. Byly to především expozice sestavené Antonínem Dufkem *Aktuální fotografie ze sbírek Moravské galerie* (1982), *Aktuální fotografie 2 – Okamžik* (1987), ale také přehlídka fotografie absolventů FAMU. Velmi záslužná byla dnes často opomíjená přehlídka *Česká amatérská fotografie 1945 – 1989*. Její kurátor Petr Klimpl v ní přesvědčivě ukázal, že v řadách fotoamatérů, ze strany některých pražských kurátorů a teoretiků stále ještě přehlížených, je mnoho tvůrců, kteří zásadním způsobem obohatili českou dokumentární fotografii. Velký rozvoj v 70. a zejména v 80. letech zaznamenalo subjektivnější pojetí dokumentární fotografie.⁷

Rozličné aspekty života v komunistické totalitě zobrazovali s různou dávkou ironie např. Dana Kyndrová, Karel Cudlín. V neoficiálních fotografiích z pompézních oslav Prvního máje nebo Vítězného února od Jaroslava Kučery a ze spartakiádního vystoupení vojáků v rozbahněném terénu od Zdeňka Lhotáka, můžeme vidět pokoření lidské důstojnosti a individuality či teatrálnost slavnostních průvodů.

Obr. 1. Zdeněk Lhoták, soubor *Spartakiáda*, 1985

Subjektivní dokumenty ze života industriální Ostravy osmdesátých let nám podává Viktor Kolář. Fotografie obyvatel žijících ve zpusťšeném průmyslovém městě a v režimu reálného socialismu se stále více vzdalovaly od sociálního a sociologického dokumentu směrem k subjektivnějšímu pojetí. Významnou roli zde hrála nevšední obrazová skladba, vizuální symboly a významové podtexty.⁸

⁷ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 204, 205. ISBN 978-80-7437-026-7

⁸ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 205. ISBN 978-80-7437-026-7

Specifické postavení na pomezí dokumentární a portrétní fotografie měly práce Jana Glozara a Antonína Halaše. Velmi významný je také projekt *Český člověk*, jehož autoři Jan Malý, Ivan Lutterer a Jiří Poláček se zaměřili na sociologický portrét člověka. Ojedinelé místo měly barevné snímky Pavla Baňky z cyklu *Marginálie* a Jana Ságla ze souboru *Galerie*, jež tvořili spojení dokumentární a výtvarné fotografie.

Česká dokumentární fotografie v tomto období dosahuje mezinárodního významu.

1.2.2 Česká dokumentární a reportážní fotografie devadesátých let

V druhé polovině roku 1989 už bylo zřejmé, že totalitní komunistický režim se v Československu dlouho neudrží u moci. Dramatické události, mezi které patřil tzv. Palachův týden, exodus desítek tisíc obyvatel Německé demokratické republiky vyvrcholily Sametovou revolucí v listopadu 1989, dokumentovali mnozí fotografové jako např. Lubomír Kotek, Jan Šibík, Karel Cudlín, Jan Šilpoch, Radovan Boček, Jaroslav Kučera, či Jaroslav Krejčí. Především v prvních dnech Sametové revoluce hrály fotografie velmi důležitou roli a to hlavně pro mimopražské obyvatele, kteří získávali z oficiálních sdělovacích prostředků jen torzovité a mnohdy i zkreslené zprávy. Už 5. prosince v Mánesu a ve výstavní síni Foma v Praze byly otevřeny výstavy snímků z listopadových událostí. Listopad roku 1989 patří k nejfotografovanějším obdobím našich dějin. Česká fotografie tak opět měla mezinárodní atraktivní téma, které přitáhlo pozornost celého světa.

Radikální změny státu i společnosti po návratu demokracie razantně změnily i českou fotografii a její platformy. Pro české i slovenské fotografy přišlo období svobody, jaké s výjimkou let 1945 – 1948 nepoznali celé půl století. Tlak všemocné ideologie však byl v mnoha případech vystřídán neméně mocným ekonomickým tlakem. Díky tomu zanikly některé nové deníky s významnou rolí fotografie (*Raut*, *POST*, *Prostor*). Časopis, který tento tlak vydržel a má důležité místo je časopis *Reflex*. Zde má výsadní postavení jeden z nejlepších českých fotoreportérů současnosti Jan Šibík, specializující se na dramatické a vizuálně silné záběry z různých válečných konfliktů a dalších bolavých míst naší planety.⁹

Celkový vývoj dokumentární fotografie po roce 1989 byl ovlivněn školstvím. Vysoká škola, kde bylo možné studovat fotografii, se nacházela pouze v hlavním městě –

⁹ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 287. ISBN 978-80-7437-026-7

Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze. Po roce 1989 začalo vznikat několik dalších vysokých škol se specializovaným studijním oborem fotografie, například Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě pod vedením Vladimíra Birguse. Také v Ústí nad Labem byl založen Ateliér fotografie Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, pod vedením Pavla Baňky. Dále vznikl Ateliér fotografie Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, který založil Pavel Štecha a Ateliér reklamní fotografie Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně pod vedením Pavla Diase. Došlo k vzestupu společenského postavení fotografie. Tomu také napomohlo zavedení trhu s fotografiemi a vznik nových galerií jako například Leica Gallery Prague nebo Moravská galerie v Brně.¹⁰

Velmi zásadní vliv na fotografii celkově mělo ukončení éry používání klasické analogové fotografie. Klasická fotka byla postupně vystřídána daleko rychlejší digitální technologií a složité způsoby přenášení snímků ze vzdálených míst nahradil internet. Dokumentární fotografie neměla v 90. letech tak dominantní postavení jako v 70. letech, ale v celé své košaté škále přinesla mnoho závažných děl.¹¹

Do kontextu české fotografie se zařadila nebo vrátila tvorba mnohých emigrantů, která nebyla za komunistického režimu publikována. Z představitelů fotožurnalistiky zde patří Jan Lukas, Antonín Kratochvíl, Bob Krčil, Ivan Kyncl, Libuše Taylorová, Helena Wilsonová – Pospíšilová a další. Někteří fotografové však po roce 1989 paradoxně přišli o svá témata komunistického režimu a možnost jeho kritiky a ironizace.¹²

Fotograf Josef Koudelka po dvacetileté přestávce mohl opět tvořit v Československu. V cyklu panoramatických snímků devastovaných krajín ze Severních Čech *Černý trojúhelník*, z míst, kde svou panoramatickou kamerou už na přelomu 50. a 60. let fotografoval Josef Sudek, ukázal podivuhodnou symbiózu krásy a hrůzy a vytvořil tak obžalobu lidské bezohlednosti.

V devadesátých letech se rozvíjí především fotografie zaměřená na sociální a humanistická témata. Mnozí fotografové si vybírají život specifických malých skupin, které dokumentují. Velmi oblíbenými tématy se stával život lidí s fyzickým a mentálním

¹⁰ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 290. ISBN 978-80-7437-026-7

¹¹ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 294. ISBN 978-80-7437-026-7

¹² BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 287. ISBN 978-80-7437-026-7

postižením a jejich začleňování se do společnosti. Dále jsou oblíbené dokumentární fotografie z romských osad, pohraničních vesnic či z věznic.

Devadesátá léta jsou také typická tvorbou velkých skupinových fotografických projektů. Mezi nejznámější patří projekt s názvem *Lidé Hlučínska devadesátých let a Zlín a jeho lidé* probíhající pod vedením Jiřího Štreita. Tyto projekty uspořádal Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. Mezi další patřil projekt *Letem českým světem 1898 – 1998: Obraz proměny českých zemí v odstupu století*, který zachycoval proměnu různých míst České republiky na 373 fotografiích pořízených v odstupu sta let ze stejných stanovišť a za shodných technických podmínek jako byly pořízeny snímky vydané v publikaci v roce 1898.

Určitý protipól k sociálně a sociologicky zaměřeným snímkům tvořily různé proudy subjektivního dokumentu, které v devadesátých letech získaly ještě silnější pozici než v předchozí dekádě. Jejich autorům šlo o obrazově maximálně účinné vystižení obecnějších témat viděných prizmatem osobních názorů, zážitků a zkušeností.¹³

Devadesátá léta byla také stále intenzivnějším nástupem invenčního využití barvy v dokumentární fotografii. Po roce 2000 se invenční využití barev stalo jedním z dominantních rysů různých proudů nového dokumentu, reprezentovaného především nastupující generací tvůrců.¹⁴

1.3 Představitelé dokumentární fotografie

1.3.1 Sociologicky zaměření fotografové

Pro svoji práci na tématu *Můj Bečov* jsem se inspirovala pracemi následujících sociologicky zaměřených fotografů.

Markéta Luskáčová

Tato žena patří k významným představitelkám sociologicky zaměřené dokumentární fotografie. V letech 1964–1970 vytvářela fotografický cyklus *Poutníci*

¹³ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 293. ISBN 978-80-7437-026-7

¹⁴ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 294. ISBN 978-80-7437-026-7

z náboženských poutí na Slovensku a v Polsku. V letech 1967–1974 fotografovala život ve slovenské vesnici Šumiac. V roce 1975 odešla do zahraničí, kde pokračovala ve své tvorbě. V Anglii a Irsku se zaměřila na fotografování pouličních trhů, bezdomovců, či týraných žen. Od konce devadesátých let se zaměřuje na dokumentování karnevalů, masopustů a různých dětských her. Pro práci Luskáčové je velmi charakteristické důkladné poznávání fotografovaného prostředí a práce v dlouhých časových úsecích. Markéta Luskáčová byla v roce 2018 oceněna Asociací profesionálních fotografů České republiky – Osobnost české fotografie, za dlouhodobý přínos české fotografii.¹⁵

Obr. 2. **Markéta Luskáčová**, *Londýn*, 1988

Obr. 3. **Markéta Luskáčová**, *Masopust*, 2000

Dana Kyndrová

Dana Kyndrová začala fotografovat v polovině sedmdesátých let 20. století. Věnuje se především dokumentární fotografii se zaměřením na humanistickou fotografii. Její nejznámější projekt zachycuje odchod sovětských vojsk na území Československa. Dále zpracovávala témata *Ženy*, *Podkarpatská Rus* a dokumentovala pražské bezdomovce. Velmi typická byla pro její tvorbu černobílá fotografie. Výjimku udělala jen u souboru *Odchod sovětských vojsk*, kde považovala za nutné zachytit agitační výzdobu kasáren v agresivní rudé a žluté barvě, aby vyjádřila celkovou myšlenku projektu.¹⁶

¹⁵ Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Markéta Luskáčová - Wikipedie“ lze najít pod heslem „markéta luskáčová“ [online]. Stránka byla naposledy editována 21.2.2019 v 15:56. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mark%C3%A9ta_Luska%C4%8Dov%C3%A1

¹⁶ Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Dana Kyndrová - Wikipedie“ lze najít pod heslem „dana kyndrová“ [online]. Stránka byla naposledy editována 19.6.2019 v 02:10. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dana_Kyndrov%C3%A1

Obr. 4. **Dana Kyndrová**, *Žena mezi vdechnutím a vydechnutím*, 80. – 90. léta

Obr. 5. **Dana Kyndrová**, *Žena mezi vdechnutím a vydechnutím*, 80. – 90. léta

Karel Cudlín

Je to přední český fotograf zabývající se převážně dokumentární fotografií. V devadesátých letech pracoval v tisku, fotografoval Pražský hrad a delší dobu patřil k fotografům prezidenta Václava Havla. Ve své tvorbě se převážně věnuje dlouhodobějším projektům, které vznikaly převážně jako jeho volná tvorba. Mezi jeho cykly patří odchody sovětských vojsk z území Československa, utečenci v českých přístěhovaleckých táborech, ale i mnohostranný pohled na každodenní život obyčejných lidí na Ukrajině. Karel Cudlín patří k výrazným osobnostem české fotožurnalistiky a dokumentární fotografie, který svede rozvíjet humanistický styl.¹⁷

Obr. 6. **Karel Cudlín**, *Praha 97*, 1997

Obr. 7. **Karel Cudlín**, *Sight/ Efect*

¹⁷ BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, str. 291. ISBN 978-80-7437-026-7

1.3.2 Subjektivní dokumentaristé

Pro svoji práci na tématu *Můj Bečov* jsem se inspirovala pracemi následujících subjektivních dokumentaristů.

Viktor Kolář

Viktor Kolář se narodil v Ostravě a to také silně ovlivnilo jeho tvorbu. Zpočátku se zabýval fotografování ostravské krajiny. Koncem šedesátých let odešel do Kanady, kde pokračoval ve své fotografické tvorbě. V době nejhlubší normalizace se vrátil zpět do Československa. Byl za to vyslýchán a nemohl svobodně tvořit. Paradoxně v tomto období udělal své nejvýznamnější fotografie.

Díky Kolářovu unikátnímu souboru fotografií z Ostravy mohou ti, kteří v tomto regionu nežijí, hluboko nahlížet do života obyčejných lidí a vidět život takový, jaký zde doopravdy je. Bez nadsázky zobrazuje konfrontaci místních obyvatel s každodenní realitou, která často není příliš radostná. Z autorových fotografií je cítit jeho láska k rodnému městu a lidem.¹⁸

Obr. 8. **Viktor Kolář**, *Ostrava II*, 1980

Obr. 9. **Viktor Kolář**, *Ostrava, 80. – 90. léta*

¹⁸ Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Viktor Kolář - Wikipedie“ lze najít pod heslem „viktor kolář“ [online]. Stránka byla naposledy editována 16. 6. 2019 v 09:40. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Viktor_Kol%C3%A1r

Jan Šibík

Jan Šibík je považován za jednoho z nejlepších fotoreportérů současnosti nejen na našem území, ale celosvětově. Tento významný fotograf dlouhou dobu pracoval pro časopis Reflex. Je známý svými fotografiemi z válečných konfliktů. Je držitelem třetího místa v kategorii Sportovní příběhy v soutěži World Press Photo. Jeho tvorba je spojována především s fotožurnalistikou, ale můžeme v ní hledat také dokumentární charakter. Jan Šibík fotografuje téměř po celém světě. Především si vybírá různé konflikty, přírodní katastrofy nebo příběhy obyčejných lidí. Šibíkovy fotografie mají neuvěřitelně silnou výpovědní hodnotu.¹⁹

Obr. 10. Jan Šibík, *Sametová revoluce*, 1989

Obr. 11. Jan Šibík, *Revoluce v Egyptě*, 2011

Jaroslav Kučera

V období normalizace pracoval pro některé časopisy a státní podniky. Po převratu v roce 1989 stál za zrodem fotografické skupiny Signum. V roce 2017 mu asociace profesionálních fotografů ČR udělila titul „Osobnost české fotografie 2016“

Jaroslav Kučera a jeho dílo bylo pro mě částečnou inspirací v mé práci. Především mě zaujalo jeho dílo *Sudety*. Autora snímků, které v této knize představuje, uchvátila krajina a lidé na hraničním pomezí, tam, kde končila železná opona a začínala svoboda. Kučeru především zaujali lidé, kteří se zde pohybovali (přistěhovalci, ztroskotanci,

¹⁹ Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Jan Šibík - Wikipedie“ lze najít pod heslem „jan šibík“ [online]. Stránka byla naposledy editována 19. 3. 2019 v 17:05. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_%C5%A0ib%C3%ADk

novodobí zlatokopové, cizinci). Tento svět prapodivných lidí Kučera fotografuje a vzniká tak unikátní soubor dokumentárních fotografií z tohoto území.²⁰

Obr. 12. **Jaroslav Kučera**, *Cheb*, 1992

Obr. 13. **Jaroslav Kučera**, *Komořany – Most*, 1994

²⁰ Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Jaroslav Kučera - Wikipedie“ lez najít pod heslem „jaroslav kučera“ [online]. Stránka byla naposledy editována 31. 8. 2018 v 19:39. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Ku%C4%8Dera_\(fotograf\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Ku%C4%8Dera_(fotograf))

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Můj Bečov

Bečov nad Teplou roku 2019 má necelých 900 obyvatel. Leží na turisticky atraktivní křižovatce mezi Karlovými Vary a Mariánskými Lázněmi.

Já jsem se do Bečova nad Teplou přistěhovala z východního konce České republiky, žiji zde již 20 let a musím říci, že mi toto městečko přirostlo k srdci.

Toto malé městečko má jedinečnou historii, velmi významné historické památky a poměrně zachovanou krajinu a hodnotné přírodní prostředí. Tyto skutečnosti přitahují řadu turistů, v turistické sezóně je zde velký příval cizích lidí. Z hlediska ekonomického tuto skutečnost pozitivně vnímají místní podnikatelé v cestovním ruchu, myslím si ale, že ostatní obyvatelé to tak nemají. Turisty zde mají za „cizáky“, kteří jim všude parkují, lezou, „načumují“ a dělají nepořádek. Zním tak jednak zdejší obyvatele, kteří se díky turistům dobře užívají, pak také ty, kterým je to jedno a ty, kteří jenom nadávají a vše kritizují. Já jsem se rozhodla, že ve své tvorbě chci znázornit Bečov nad Teplou takový, jaký ve skutečnosti je. A to ne jako ideální krásné městečko pro turisty, ale místo, kde se po letních prázdninách zastavuje čas a všichni „brblalové“ zase „brblají“, že se tu nic neděje.

Tyto emoce, nálady a stavy jsem se pokusila během jednoho roku vystihnout svými fotografiemi. Samozřejmě, že jsem se nezaměřovala jen na lidi, ale do celého tématu *Můj Bečov* jsem zařadila také okolní krajinu, architekturu a drobné sakrální objekty.

Když jsem se rozhodla vytvořit cyklus fotografií *Můj Bečov*, začala jsem nejdříve s fotografováním okolní přírody, krajiny a staveb. To mě velmi bavilo a vytvářela jsem velké množství fotek, z kterých jsem pak vybírala. Prostě příroda kdekoli a kdykoli byla k dispozici. Když jsem pak pokračovala dál a rozhodla se v určitém okamžiku fotit lidi, zjistila jsem, že to není tak jednoduché, jak se zdá. Fotografování obyvatel, zvláště v dnešní době, kdy se bez souhlasů prakticky nesmí fotit nikdo nebo se ho musíte ptát a málem vám musí podepsat souhlas, je velmi těžké. Takže mé první letmé fotografické pokusy byly dosti rozmazané bez jakékoliv kompozice.

Základem kvalitní dokumentární fotografie je to, že fotograf musí být velmi nenápadný a fotografovaný člověk o něm prakticky nesmí vědět. To jsem si uvědomovala i já, protože jsem přišla na to, že když lidé viděli, že je fotím, uhýbali ze záběru nebo se

začali nepřírozně smát či různě gestikulovat. Později jsem začala používat trik, že jsem předstírala focení architektury, náměstí, zámku a vždy nenápadně zabrousila i do těch míst, kde byli lidé, které jsem chtěla mít na snímku. Tímto trikem se mi podařilo zdokumentovat osoby, které bych jinak asi nevyfotila a oni by se asi ani nenechali.

Své fotografie jsem rozčlenila na několik tematických souborů, které se vážou vždy k určitému tématu:

KRAJINA

LIDÉ

ARCHITEKTURA

SAKRÁLNÍ STAVBY.

2.1.1 Krajina

Dnes se již nepovažujeme za součást krajiny, a tudíž nejsme v jejím středu. Krajina je něco mimo nás – místo, kam chodíme na návštěvu a kde vyhledáváme jen to nejatraktivnější. Jsme zakotveni v umělých krajinách měst a svého já, které se stalo centrem a měřítkem všeho. A to přes to, že krajina, jež nás obklopuje, je od nepaměti obrazem našich životů a zrcadlem našich přání, snah a činů. Je naší tváří. Tváří, v níž je vepsána minulost i současnost.²¹

Krajina na kraji? A přece se žádná krajina na kraji nerozprostírá. Ani zájmu ani příběhu. Krajina je vždy centrem, k němuž vše směřuje. Ke krajině se vše sbíhá jako stádo k dobrému pastýři. Dokonce i stádo zbloudilé. Krajina člověka přesahuje a ten si to stále nedokáže uvědomit. Krajina je obdivuhodná ve svém nadčasovém rozměru. Snad proto by v ní měl člověk žít jako v Boží dlani...²²

Krajina Bečova je toho příkladem. I když se zdá, že je to krajina na kraji, či na okraji...je to jakási obrovská hmota živé a neživé přírody, která má velmi dobrou paměť a jen tak z ní něco nesmažeme. I když víme, že v této krajině byla smazána spousta stop

²¹ BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, úvod. ISBN 80-86512-34-7

²² BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, str. 142. ISBN 80-86512-34-7

dávné lidské činnosti, pořád tyto otisky našich předků vidíme a víme, že tuto krajinu využívali s pokorou a úctou.

Fotografie 1 – Jabloňový sad

Tento sad je tu již přes osmdesát let. I když se nachází v prudkém kopci, pro místní lidi to byl zdroj potravy, vitamínů, šťávy a zásob na zimu. Dnes by si nikdo po takto umístěném jabloňovém sadu ani nevzdychnul. Proč taky, když si vše můžeme pohodlně koupit v obchodě.

Je to neuvěřitelné, ale našli se zde takoví, kteří si po tomto sadu vzdychli. Místní lidé (i když prapůvodně nejsou místní – jak jinak, tady na okraji) se rozhodli, že budou zdejší krajině zase naslouchat a postaví se jí tvář v tvář. Mají na to odvalu, protože jejich svědomí je čisté a vědí, že se jim krajina za to odvděčí.

Tento krásný sad vstává z mrtvých a gesta starých jabloní to jen potvrzují. Tato gesta jsou podpořena dlouhými zimními stíny, které zdřevnatělé paže stromu vrhají na

sněhovou pokrývkou. Při dokumentaci tohoto místa jsem se zamýšlela nad krásou a zároveň smutkem těchto starých stromů, jejichž délka života je totožná s životem lidským. Ovocné stromy odpradávná doprovázely lidská obydlí, kde lidem poskytovaly stín, chuť a ochranu před přírodními živly.

Touto fotografií jsem chtěla zdokumentovat jeden z posledních původních vysokokmenných ovocných sadů v Bečově nad Teplou. Samotná jablň připomíná postavu starého shrbeného člověka (možná prapůvodního obyvatele). Může nám také připomínat bránu, která nás láká, abychom prošli dál, do úžasného prostoru starých dřevin a snad abychom vešli do duše těchto jabloní.

Fotografie 2 – Pastvina

Louky, pastviny, původní zemědělské plochy, které jsou nevyužité, které kdysi byly obdělávány, ale teď jsou v tichosti zapomenuty. V Bečově nad Teplou je spousta neobhospodařovaných ploch, které díky absenci pravidelného sekání, spásání i obdělávání pomalu ztrácejí svou krásu tradičně využívané zemědělské krajiny.

Velmi působivě jsou tato místa popsána v publikaci *Krajina na kraji*. Krajina na kraji velmi rychle zpustla. Staletí budovaná hospodářství byla rychle pohlcena přírodou. Vše děsivě zarostlo. Opuštěné vsi přestaly fungovat jako hospodářské jednotky a staly se zhmotnělou iluzí městských obyvatel, kteří si tu o víkendech hrají na venkovany. Je to

značně groteskní podívaná. Šedesát let po vysídlení původních obyvatel tu narazíte na divoce rostoucí sady, nepatrné stopy na místech kde bývala pole. Kdysi udržované cesty jsou neprůchodné. Je to konečný stav...²³

Konečný stav? Myslím, že ne! Víím, že se začínají v těchto začarovaných lokalitách objevovat bytosti, které chtějí pochopit historii této krajiny a dostat se jí pod kůži. Tak jak jsem zdokumentovala místního farmáře, který se pravidelně stará o ovce a tím pádem pomáhá i zdejší krajině, která zase začíná být podobná té před šedesáti lety. Opět zde nalezneme domácí dobytek, který neustále ukusuje zeleň, jenž by jinak široširou plochu uchvátla a dokonale přikryla porosty keřů a stromů. To by tuto krajinu změnilo k nepoznání a genius loci tohoto místa by byl na odchodu.

Celková kompozice této fotografie vychází z linie pěti nádob na vodu, které se opticky propojují s osobou muže – farmáře, bez kterého by to v této krajině nefungovalo. Značná dynamika se do snímku dostala díky utíkajícím ovcím. Ty, jakoby se domluvily a rozbíhají se symetricky každá na jinou stranu. Tímto gestem potvrzují znovu nalezenou volnost a svobodu zdejší krajiny.

Fotografie 3 – Naháněči stáda

²³ BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, str. 143. ISBN 80-86512-34-7

Naháněči stáda nebo tvůrci nové krajiny? Je důležité, že do celého procesu sžívání a znovuobjevování zdejší historie jsou zapojeni hlavně ti nejmenší, kteří se stanou zase původními obyvateli tohoto místa. Doufám, že zde jejich duše zakoření. Zmar této krajiny nová generace vnímá jen minimálně. Tento stav, který zde je, připadá těmto bytostem naprosto normální a přirozený. To, co se naučí od těch starších a to co je naučí samotná krajina, bude pro ně to nejdůležitější.

Má fotografie vystihuje soudržnost rodiny (stáda). Centrálním prvkem je zde stádo ovčí, které bylo nahnáno do kruhu bezpečí. Dvě malé děti, pozbývají bojácnost a svým přičiněním zajišťují bezpečnost dobytka a zároveň soudržnost se svým otcem a krajinou.

Fotografie 4 – Krajina vzhůru nohama?

Ano, tato krajina ještě v mnoha místech zůstává vzhůru nohama. Je to krajina, kde se dříve předchozích obyvatel považovala za to špatné. Je to místo, kde to krásné a tradiční zarůstalo a bořilo se, je to prostor, kde se nám zjevují stopy lidské práce, ale i otisky lidských duší. K této krajině vzhůru nohama patří bezesporu pro všechny znovuobjevená Bečovská botanická zahrada.

Tento prostor, který vznikl před 101 lety, byl před nějakou dobou ještě hustým, neprostupným porostem. To, že se bývalá botanická zahrada začala probouzet a vstávat z mrtvých jako bájný pták Fénix, má na svědomí malá skupina lidí, která začala mít pocit, že město a jeho okolí, v němž bydlí, patří jejich srdci. Neuvěřitelná věc se stala skutečností a do znovuzrozené botanické zahrady proudí jako před lety unikátní rostlinný materiál, který se sází, zkoumá a slouží jako potěcha lidem. A toto krásné znovuzrození se podařilo díky urputnosti, lásce a pokoře především jednoho jediného člověka, který k sobě strhl ty další!

Tato fotografie dokumentuje Korunní rybník, který je symbolem této krásné zahrady. Na snímku je vidět ledová, pomalu roztávající krusta, která symbolizuje dobu minulou. Dobu, která nechala zamrznout vše, co tady bylo krásné a vykonané bývalými obyvateli. Pod touto krustou se objevuje hmota zeleně, která je paradoxně vzhůru nohama a symbolizuje tak ono bláznovství, které si vzal na svá bedra místní patriot. Následuje krásná hladina, v níž se zrcadlí slunce a celá tato část vyzařuje ze sebe obrovskou energii, která do znovuzrození zahrady byla vložena. A co ten list? Snad zpodobnění onoho patriota!

2.1.2 Lidé

Tam, kde nebyla armáda, se dosidlovalo, osidlovalo a přesidlovalo. Dostaveníčko si tu dala sebranka z celé země, stejně jako poctivci, kteří uvěřili svému velice podezřelému poslání. Na jedné straně se vše surově ničilo, na druhé straně se cosi budovalo a vytvářela se iluze domova. Toto dlouholeté provizorium se nakonec stalo trvalým pocitem. Ale kdo je tu vlastně doma? Na první pohled se zdá, že nikdo...²⁴

Fotografie 5 – Léto na náměstí

Někdy si říkám, že s lidmi je to v této krajině daleko horší než se zničenými památkami, zanedbanými hospodářstvími či pustnouchými hřbitovy plných nám neznámých jmen. Tato místa, i když jsou zničená, mají v sobě nějaký příběh a romantiku. Náš region se vyznačuje však stále velkým množstvím potomků prvotních dosídlenců, přistěhovalců, zlatokopů a zvláštních osob. Doufám však, že se to brzy změní, a že za nějaký čas nastane převaha těch, kteří jsou zde doma a cítí zodpovědnost za dané místo.

Na mé fotografii jsem chtěla zdokumentovat typické obyvatele našeho městečka. Jsou to lidé, z kterých číší jistá pohoda, ale také lhostejnost a někdy i pozůstatky onoho

²⁴ BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, str. 143. ISBN 80-86512-34-7

dosidlovacího barbarství. Tu zdánlivou pohodu, která jako jediná jim přidává na kráse, vyjadřuje letní posezení pod lípou na bečovském náměstí. Výrazným prvkem kompozice je dopravní značka, která symbolizuje stav duše, mysli a úrovně těchto obyvatel. Zákaz vjezdu, stop, zde nemůžete, konec, pouze chodci. Linie cesty, která vede rovnou ke kostelu, je však pro ně obtížně schůdná. Svým životem vstupují do samých zákazů a neznají cestu ven. Jedno velké gesto – vstřícnost k zachycení tohoto okamžiku - vytváří dojem, že to možná není tak zlé.

Fotografie 6 – Vrána k vráně sedá

Dvě dámy, které jsou nerozlučitelné. Tento pohled zde můžeme vidět ráno, večer, v létě či v zimě a nic to nezmění. Myslím, že především takoví lidé dělají atmosféru města. Na genius loci mají vliv stavby, příroda, přírodní úkazy, ale také lidé, kteří se v dané lokalitě pohybují a dotvářejí dojem jak pro místního tak i pro návštěvníka. Tato fotografie zachycuje přesně tento případ. Dvě dámy, které nemají nic moc na práci, pozorují, kouří a možná nad něčím přemýšlí. I to je Bečov nad Teplou a to je ten *Můj Bečov*, bez turistů, bez památek, jen s osobami, které jsou nedílnou součástí náměstí.

Fotografie 7 – Dialog

Každé léto se v Bečově nad Teplou děje NĚCO, co především místní obyvatelé vnímají jako něco jiného, zvláštního, nepochopitelného a možná i divného. Schází se tu lidé, kteří si to tu zamilovali a pravidelně se vrací na místní festival Zázračná planeta Země. Tato akce na sebe naváže vždy spoustu mírumilovných, nekonfliktních a slušných lidí z celého kraje. Je to jakási přehlídka nekonvenčně se chovajících lidí, kteří to to mají rádi.

Fotografie s názvem dialog představuje trojúhelník přátel, kteří si rozumějí a je jim v dané chvíli příjemně. Také celková kompozice snímku vychází ze tří bodů (tří hlav). Dvě ženy, které spojuje láska k cigaretě a mezi nimi muž, který je spojuje stejně jako ta cigareta. Musím konstatovat, že nekonvenční návštěvníci tohoto festivalu jsou pro Bečov nad Teplou přínosem a vítaným osvěžením.

Fotografie 8 – Létaující ryba

Lidi jsou v našem kraji zvláštní, ale ne všichni. To, co je nadějí pro tento region, jsou děti, které mají a budou mít zakořeněný vztah k této lokalitě.

Smích, křik, šplouchání, dupání, to všechno je obsaženo v této fotografii. Hlavní prvek, kolem kterého se vše točí, je obrovská ryba. Ryba, která dokáže plout na hladině rybníka, ale jak je patrné, dovede i létat. Ryba, která je atraktivnější než lodičky. Tento vodní živočich sem pravidelně připlouvá každé léto a děti se na něj neuvěřitelně těší.

Fotografií jsem chtěla zachytit úžasnou dětskou energii, radost a odhodlání.

2.1.3 Architektura

Význam architektonických památek tohoto malého městečka předčí daleko větší a významnější města. Samozřejmě zde máme architektonický skvost hrad a zámek, k tomu také musím přičlenit barokní kostel Sv. Jiří a další významné objekty v městské památkové zóně. Tyto skvosty jsem záměrně dala do pozadí a zaměřila se na netradiční stavební objekty Bečova.

Fotografie 9 – Okno s tulipány

Toto okno, které jsem si vybrala k dokumentaci, se nachází ve staré velké budově. Je oprýskané, popraskané a záclona, která mě nejvíce zaujala, byla velmi zašlá, špinavá a prozrazovala, že zde už dlouho dobu nikdo nebydlí. Takových domů, kde se dochovala krásná stará omítka a původní členění fasády se zde zachovalo docela dost. Myslím si, že se na tom paradoxně podepsalo poválečné „stěhování národů“.

Krajina na kraji se po válce stala prostorem grandiózního experimentu. Byla součástí úžasného pokusu Velkého generalissima J. V. Stalina. Ten jistě nevěděl o české krajině na kraji vůbec nic. Jeho pokus spočíval v tom, zbavit tradiční obyvatele jejich rodné země, zpřetrhat kořeny jejich rodu, stejně jako tradice, přemístit je kamkoliv a o to

snadněji pak vládnout. Dát najevo, že možné je všechno. Krajina na kraji to vše pamatuje. Je tím vším dodnes poznamenaná. Zraněná. Zjizvená. Opuštěná. Prokletá.²⁵

Právě toto staré krásné okno skrývá určité tajemství a zároveň je jakýmsi tajemným náhledem do duše nejen starého domu, ale do duše lidí, kteří zde bydleli. V okně se zrcadlí otevřené dveře, které za sebou zřejmě bývalí obyvatelé zapomněli zavřít. Nebo jsou to dveře, které nás zvou dál a chtějí, aby je opět někdo otvíral a staral se o ně? Krásně kýčovitá záclona, jejíž složitý vzor kontrastuje s hrubozrnnou omítkou starého domu, už dlouho nebyla používána a velké těžké květy tulipánů zírají na okolní svět z domu do ulice.

Fotografií jsem chtěla zachytit tajemství a duši místních stavebních objektů, které touží po lidském hlase, dětském pláči a životě obyčejné rodiny.

Fotografie 10 – Kino

Staré kino, které němě zírá a jeho okna, nápisy a omítka chátrají. Jako by toužilo po další filmové produkci, ale zamřížované okno říká vše, je konec. I když zde vidíme mříže, křičící kulaté okno, nebo znehodnocený nápis KINO, působí na mě tato budova optimisticky. Ráda poslouchám historky mého muže, který vzpomíná, jak chodili

²⁵ BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, str. 142. ISBN 80-86512-34-7

s maminkou do kina. Jaký to byl svátek, když se všichni slušně oblékli a vyrazili za kulturou. Bohužel ty doby jsou pryč, ale staré kino pomalu ožívá divadlem a opět je plné smějících se dětí. Ale pozor: „Přísný zákaz opravy fasády!“ „Přísný zákaz odstranění starého nápisu KINO!“ Dům by tak pozbyl svou kouzelnou atmosféru a duši a to by byla škoda.

Fotografie 11 – Schody

Kamenné schody vedoucí odněkud někam, nemající začátek ani konec, jen tak se vynoří a zase zmizí. Je to symbolická fotografie, která vystihuje část nedávné bečovské historie, kdy to s podobnými městy na kraji Čech vypadalo podobně. Tyto schody toho jistě mnoho zažily a ještě zažijí. Tvrdá žula, která posloužila, jako materiál pro tento druh architektury ukazuje, že zde vydržela už sto let a vydrží ještě další stovku.

Fotografie zachycuje schody, které vedou směrem nahoru, někam do výšin, kam se snad pomalu odebírá i tento region. Pomalu, ale jistě stoupá dál a výš a snad se dostane na patřičnou úroveň lásky a citu k místní krajině, lidem, přírodě a architektuře.

Fotografie 12 – Plot

Plot, zeď, ohrada, hranice, to všechno je jakási linka, která něco odděluje, chrání, zakazuje. Hranice mohou být vytvářeny mezi různými prostorovými jednotkami. Také mohou být abstraktním předělem třeba mezi světem živých a mrtvých. Hranice vytvořené člověkem spolu s komunikacemi vytváří celkový obraz kulturní krajiny. Právě v krajině Bečovska si můžeme všimnout velkého množství linií, které dokumentují velký hospodářský rozmach bývalých původních obyvatel. Na svazích je vidět spousta kamenných snosů, vytvářející linie bývalých políček, a také další torza starých dřevěných plotů, které ohraničovaly jednotlivá území zemědělců.

Starý dřevěný plot na mé fotografii se nachází v intravilánu Bečova nad Teplou. Jeho tvar, materiál, délka a celková kompozice na vyfoceném snímku koresponduje s mou myšlenkovou představou bývalých obyvatel této lokality. Těch několik tisíc lidí, kteří zde vytvářeli hodnoty a byli spolu jeden jako druhý ve vzájemném souznění. Tak jako jednotlivé hranoly plotu, i když jsou už staré, trouchniví, padají na jednu i druhou stranu, drží je pospolu síla, pomocí níž se vzájemně mezi sebou podpírají. Brání a ochraňují starý sad, který zůstal mezi několika posledními původními vysokokmennými sady v tomto regionu.

Touto fotografií jsem chtěla zdokumentovat skutečnost krásné staré hranice mezi prostorem upravovaným lidmi a prostorem okolní krajiny. Zároveň jsem plot personifikovala do strážců zahrad a sadů a dala mu takto novou roli v bečovské krajině.

2.1.4 Sakrální stavby

Stavby, které naši předci stavěli s citem a úctou k místní krajině, jsou umístěny tak jako by z této krajiny vyrůstaly a byly zde odjakživa. Bohužel se tyto stavby staly obětí šíleného poválečného běsnění, rozkladu, zmaru ale i nenaplněných nadějí.

Krajinu na kraji nenajdeme kdesi na konci světa, ale přímo uprostřed Evropy. Ale část krajiny na kraji byla hranicí do nedávna rozděleného kontinentu. Vládl tu ostnatý drát a stejně ostnatý duch vojáků. Vysídlená krajina se stala jejich územím. To znamenalo střelbu do kostelů, ale i střelbu do lidí, kteří se rozhodli opustit vyhaný ráj. Zaznamenána jsou nespočetná hanobení hřbitovů a posvátných míst, která se nazastavila před ničím. Neslýchané barbarství se do krajiny na kraji hranic převalilo jako opilec do cizích peřin.²⁶

Fotografie 13 – Kříž

Soliterní kříž, který se vypíná na mírně vyvýšeném terénu nedaleko Bečova nad Teplou. Je tak nápadný a přitom jako by tam byl odjakživa. Tento výrazný vertikální objekt zdejší krajinný ráz nenarušuje, naopak dodává mu své kouzlo a bez něho bych si toto místo těžko dovedla představit. Samotný kříž je z jedné strany vychýlený. Toto

²⁶ BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, str. 142. ISBN 80-86512-34-7

vychýlení je zase jakousi symbolikou daného území. Jako by se v tomto kraji dělo něco nekalého, jako by se příkoří tohoto kraje opřelo do sakrálního symbolu a ten, chtě nechtě, toto úplně neustál. Řekněme si na rovinu, málo kdo by to ustál!

Fotografie 14 - Kostel Svatého Jiří

Tento barokní skvost se nachází na horní polovině náměstí a tvoří zde výraznou dominantu celého zastavěného prostoru centrální části města. Tuto stavbu jsem zdokumentovala, protože je to nedílná součást města Bečova. Místní obyvatelé navštěvují tento svatostánek jen minimálně a to především na Štědrý den. I to vypovídá o duchovnu této části Západních Čech. Pro mě představuje kostel Svatého Jiří citovou záležitost.

Na fotografii jsem tuto stavbu zachytila v symbióze se středověkou kamennou zídka a stoletými dřevinami, jejichž stíny objímají celou stavbu a propůjčují jí nádhernou kresbu jemného větvoří. Úžasná struktura borky jírovce (jakési svaly skrývající se pod pevnou kůrou stromu) a drsný povrch obrovských žulových kamenných bloků, které vytváří monumentální zeď, působí navzájem s hladkou fasádou kostela velmi kontrastně. Tato symbióza kompozice tří různých objektů s různými strukturami povrchů, pro mě představuje opět návrat k místní krajině, její historii a především k jejím kulturním hodnotám.

Fotografie 15 – Hřbitov

Stav hřbitova, který se nachází v blízkosti Bečova nad Teplou, by asi pro potomky zde pohřbených nebyl zrovna ukázkový. Ale řekněme si, kde jinde ještě můžeme najít tak romantická a zapomenutá místa? Myslím, že se v tomto kraji dochovala paradoxně taková zákoutí, která člověk sám o sobě nevytvoří. Určitě si tento prostor zaslouží ochranu a úctu, ale úpravy takového místa s duší a s nánosy příběhů desítek let starých by se měly provádět s citem pro toto úžasné místo. Podívejte se, vždyť bujná vegetace, probleskující světlo a mírně vychýlené náhrobní kameny tomuto starému hřbitovu sluší!

Fotografie 16 – Smírčí kříž

Říká se, že až se smírčí kříž, který museli vytvořit lidé, jenž se dopustili nějakého zločinu, propadne do země, duše zločince bude vykoupena. Vždy, když kolem této krásné hmoty z místní žuly procházím, vzpomenu si na toto úsloví... Tato fotografie dokumentuje smírčí kříž, který se nachází na cestě do Bečova nad teplou. Tento kamenný objekt jsem vyfotografovala s pozadím skal, protože si myslím, že právě tyto skály jednou kříž pohltní! Ale zatím tu stále ještě je a vytváří nám krásnou dominantu se smutným příběhem. Snad také tato krajina jednou dojde k vykoupení a povstane z mrtvých.

2.2 Aplikování problematiky do výuky

2.2.1 Stromy a lidé vypravují

Název hodiny: Stromy a lidé vypravují.

Škola: základní umělecká škola, II. stupeň

Časová dotace: 315 min

Počet žáků: 15

Východiska

Hlavní východiskem je interpretace místního kulturního a přírodního bohatství zdejší krajiny. Děti se seznámí s historickými prostory botanické zahrady a také s netradičními až obřadnými způsoby uctívání dřevin. Těmito prostředky (fyzické střetnutí stromu a dítěte) dojde jistě k daleko větší soudržnosti a pochopení. Základním východiskem je především příběh stromu a jeho srovnání s příběhem nebo životní situací bečovských obyvatel. Tuto kombinaci žáci vymyslí a pomocí digitálního fotoaparátu a PC technikou ho svým způsobem ztvární.

Žák by si měl uvědomit sounáležitost člověka s přírodou, historií a s celým během lidského života ve městě, kde bydlí a žije své příběhy. Nejen člověk prožívá svá trápení a radosti, to prožívají také všechny živoucí organismy, jež jsou zde spjaty s okolím bečovské krajiny. Ať se jedná o prioritu přežití nebo o boj o místo na slunci. Příroda, vegetace, historie (staré trouchnivějící kmeny, kůry, listí, hmota zeleně).

Námět: Co už všechno stromy ve svém životě zažily?

Cílová skupina: žáci II. stupně základní umělecké školy.

Vzdělávací program: RVP ZUV.

Pomůcky: papír A3, digitální fotoaparát (mobilní telefon s fotoaparátem), PC technika, barevná tiskárna A3, konkrétní dřevina v areálu Bečovské botanické zahrady.

Výukové metody: frontální výklad úkolu, skupinová práce - žáci musí komunikovat mezi sebou, aby se domluvili, který strom si kdo vybere. Pak následuje individuální práce.

Prostředí: úkol je určen především pro venkovní tvorbu.

Vzdělávací cíle výtvarného úkolu ve smyslu očekávaných výstupů RVP ZUV (pozn. vybrané očekávané výstupy *s komentáři*)

- Žák vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti (*při práci s dřevinou a fotoaparátem žák vkládá do svého výtvaru své nápady, fantazii a představivost; na základě těchto aktivit je schopen vytvořit své osobité dílo*).
- Žák vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů (*žáci volí složitost, barevnost a celkové uspořádání kompozice při tvorbě příběhu, který svou fantazií zpracují do vizuálně obrazných vyjádření fotografie*).
- *Tato vyjádření žák uplatňuje, pro ztvárnění vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků (žáci zaznamenávají vlastní nálady, pocity, vjemy z přírody i poznatky o historii botanické zahrady)*
- Žák nalézá, vybírá a uplatňuje odpovídající prostředky pro uskutečňování svých projektů (*žák hledá vhodnou techniku, nápad, či nový pohled pro realizaci svých nápadů tak, aby svým dílem vyjádřil citově laděný příběh*).
- Žák kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření (*vzniká osobitý příběh stromu, který svou fantazií, citem, vyhraněným názorem a znalostí vytvoří sám žák a doplní vhodně vybranou osobou z městečka Bečova nad Teplou, která dotvoří myšlenku tohoto příběhu*).
- Žák užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly (*žáci zaznamenávají vizuální zkušenost vegetace v botanické zahradě, také zkušenost haptickou – hlazení a dotýkání se dřeva, kmenů, kůry stromů; velmi důležitá je zde také zvuková složka tohoto prostoru, která umocňuje žákovu představivost při vlastní tvorbě. Vizuální zkušenost zaznamenávají také z procházky městem, kde si všímají výrazných osob, ale také osob, které již patří k bečovskému uličnímu prostranství a které jistě něco zažily - ...co asi zažily... - to je úkol pro žáky*).

- Žák kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření (*vzniká jedinečně vyjádřená myšlenka, spojená s konkrétním vizuálním vyjádřením strom – člověk - příběh*).
- Interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti, vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
- Ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích; nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci (*práce vznikla ve spolupráci žáků, historika a učitele; žáci mezi sebou vedli dialog o možných událostech, které se během 100 let mohly na území botanické zahrady stát*); ve výuce si mohou žáci klást mezi sebou otázky a mohou mezi sebou živě diskutovat o příběhu stromů a místních lidí. Na základě dobré znalosti místní pohnuté historie Bečovské botanické zahrady, mohou vytvořit spoustu příběhů, které mohly stromy a lidi potkat.

Časový scénář výuky

Motivace (návštěva bot. zahrady, objímání, naslouchání stromům) 45 min.

Motivace (procházka městem, povídání si lidmi, vizuální vnímání) 45 min.

Vysvětlení úkolu 15 min.

Praktická část (fotografování v terénu): 90 min.

Praktická část (práce na PC): 45 min.

Reflexe 30 min.

Motivační fáze (stromy)

Učitel navštíví se žáky botanickou zahradu. Seznámí je se základními informacemi (fyziologie dřevin) a žáci se sami fyzicky se stromy spojí (objímání, hlazení, naslouchání, pozorování).

Učitel se zeptá:

Už jste se někdy dotýkali stromů?

Zkuste strom pevně obejmout, cítíte něco?

Když přiložíte ucho na kůru stromu, co slyšíte?

Vyvolává fyzický kontakt se stromy ve vás příjemné nebo nepříjemné pocity?

Žák by se měl pomocí svých odpovědí popsat své pocity a blíže se tak spojit se starými dřevinami a vžít se do jejich životního příběhu.

Samostatná práce (stromy)

Každý žák se fyzicky střetne s konkrétní dřevinou a stručně si zapíše pocity, které prožil.

Žáci si mohou vybrat již pokácenou dřevinu, kde mohou pozorovat průřez kmenem (deformaci, hnilobu, hustější seskupení letokruhů, suků atd.) a z toho mohou vyčíst její příběh. Nebo si žáci vyberou žijící stromy a pomocí komunikace s nimi vytvoří fotografii, která by nejlépe vystihovala prožitek stromu.

Motivační fáze (bytosti a město)

Učitel provede žáky městem. Záměrně navštíví místa, kde se zdržují zajímaví lidé (typické městské postavičky), ale také upozorní na významné obyvatele města i na úplně obyčejné lidi, kteří žijí již dlouhý čas svůj život (spokojený/nespokojený) ve svém městečku. Žáci pozorují, odváží se ptají, jiní si zaznamenávají postřehy či kresby do svého skicáku.

Učitel se zeptá:

Už jste někdy pozorovali úplně obyčejné lidi?

Zkoušeli jste si domýšlet, co vede člověka k tomu, aby jen postával u obchodu a nevytvářel žádné hodnoty pro ostatní?

Zkoušeli jste se zamyslet nad tím, co budete dělat, až budete dospělí?

Jak byste nechtěli skončit?

Samostatná práce (bytosti a město)

Každý žák se stane fotografem dokumentaristou a vyzkouší si umění dokumentární fotografie. Žáci si mohou vybrat jakýkoliv objekt (živou bytost), která by svým zevnějškem, ale i životním příběhem navazoval na příběh konkrétního stromu.

Cíle úkolu

Zdokonalení práce s digitálním fotoaparátem/fotoaparátem v mobilním telefonu. Vyzkoušení si koláže (skloubení příběhu stromu s příběhem člověka). Zdokonalení práce s PC technikou.

Pokus o ztvárnění pocitů, nálad, myšlenek, vlastností pomocí netradičního a originálního pohledu na objekt digitálním fotoaparátem.

Seznámení se s fyziologií stromu a se stromem jako s živou bytostí, která má také své životní příběhy. Interpretace místního kulturního dědictví. Poznání historie místa, ale také i současných obyvatel města. Objevení netradičních městských zákoutí. Vyzkoušení si nelehké práce fotografa.

Závěrečné shrnutí

Reflexivní dialog nad výslednou prací ve skupině, dialog s učitelem. Ve výuce si mohou žáci klást mezi sebou otázky a mohou mezi sebou živě diskutovat o příběhu stromů. Na základě dobré znalosti místní pohnuté historie města i Bečovské botanické zahrady mohou vytvořit spoustu příběhů, které mohly stromy potkat a skloubit je s příběhy místních lidí. V závěrečné části výuky proběhne reflexe, kde se bude moci každý žák vyjádřit ke svému dílu a ke svým pocitům při tvorbě.

Proč jsme tento úkol dělali? Co jste se dozvěděli nového? Co se vám zdálo nejsložitější? Který úkol vám přišel nejjednodušší?

Hodnocení

Slovní sebehodnocení (žák vysvětlí pochopení úkolu, jeho ztvárnění a především svou myšlenku – zdůvodnění, co dílo v jeho podání vyjadřuje); slovní hodnocení spolužáky; slovní hodnocení učitelem.

Kritéria hodnocení – žák musí vytvořit dvě fotografie stromu a člověka. Tyto fotografie vytvoří podle vlastního uvážení, tak aby vyjadřovaly příběh, či vlastnost foceného objektu. Pomocí PC technologií žák vytvoří koláž, kde spojí fotografii stromu s člověkem. Žák zhodnotí a popíše své dílo.

Reflexe k první výukové jednotce

Očekávání

Abych řekla pravdu, docela jsem se této výukové jednotky bála. Především proto, že v ní žáci měli projevit své pocity, myšlenky, abstrakci (obávala jsem se toho, že jim to bude připadat „divné“ a nepochopitelné). Myslím si, že abstraktní práce je pro žáky 2. stupně náročná jednak na pochopení, ale i na realizaci. I přes tuto obavu jsem se na výsledek těšila.

Reflektivní bilance

Úvod hodiny, tedy motivace i samotné vysvětlení co budeme v naší výukové jednotce dělat, proběhlo bez komplikací. Nejprve jsem žáky provázela po celém areálu zahrady. Z počátku nevěnovali výkladu přílišnou pozornost a spíše si mezi sebou povídali, co budou dělat, jestli už byli v lese a zda mají sebou fotoaparát. Když jsem je zavedla do nejjachovalejší části zahrady a povyprávěla jsem jim příběh korkovníku amurského (Strom hrdina – vybrán z celé ČR), začali mě více vnímat a také vnímat prostor zahrady jako historický objekt, který byl zdevastován. Na základě této události pochopili, že zde každý strom má svůj příběh. Žáci se poté aktivně zapojili do mého výkladu. Zajímala je historie objektu, ale také fyziologie dřevin, jejich využití, jejich domovina atd.

Myslím, že je velmi zaujala pohnutá historie daného objektu a sami se do dění zapojovali otázkami typu: Proč se lidé o toto místo přestali úplně starat? Jak moc stromům ublížila lhostejnost místních obyvatel? Proč zahradu nechtěli obnovit již dříve? Má smysl obnovovat již skoro zaniklé?

Také padly otázky týkající se fyziologie dřevin: Jak ovlivnil zapojený porost náletových dřevin původně vysazené stromy? Které stromy se dochovaly a proč? Jak staré jsou tyto stromy? Přežijí nás nebo přežijeme my je?

Po prohlídce a připomenutí historie tohoto prostoru proběhlo zadání úkolu. Každý žák si vybral svůj strom, s kterým „spolupracoval“. Velmi se mi líbilo, že se žáci neostýchali a opravdu uposlechli mých rad, že strom mohou hladit, poslouchat, dýchat s ním či jenom pozorovat ze země hru zelených odstínů a dynamiku listů. Žáci se skutečně velmi uvolnili a snažili se porozumět jednotlivým dřevinám.

Další hodina se odehrávala v intravilánu města. S žáky jsme procházeli nejdříve klasické objekty ve městě jako je náměstí (řeznictví, smíšené zboží, zámek, muzeum). Pak jsme pokračovali ke škole, obchodnímu domu, pomníku. Zde si žáci měli všimnout všech obyvatel a mohli si dělat do svého skicáku poznámky a kresby, co viděli, co je zaujalo, jak asi daný člověk žije, co ho potkalo v životě. Při obhlídce města byli žáci dosti odvážní, ovšem když došlo k samotné tvorbě (fotografování), už tolik odvahy neměli a práce, která se jim zdála jednoduchá, byla najednou velmi složitá a závislá na odvaze fotografa.

Žáci pracovali velmi aktivně. Myslím, že docela dobře pochopili abstraktní ztvárnění určité situace, jevu, vlastnosti, či motivu. Závěrečnou práci tvořili na PC ve třídě. Myslím, že pochopili smysl své tvorby a zároveň pronikli do tajů malého městečka.

Na závěr jsme díla žáků vytiskli a vytvořili s žáky společný diskuzní kruh. Každý měl možnost své dílo představit a prezentovat jej ostatním. Velmi mě překvapilo, že se žáci

nestyděli a promlouvali o svých dílech velmi pozoruhodně. Dokonce se našli i tací, kteří se mezi sebou domlouvali a diskutovali o svých pracích, což mě velmi potěšilo.

Závěr

Co se podařilo:

Žákům dát podvědomí o místním historicko – kulturním a přírodním dědictví.

Žáci získali povědomí o abstraktním umění a jeho vyjadřovacích prostředcích.

Žáci poznali, že práce dokumentárního fotografa není jednoduchá a chce především odvahu.

Žáci odhodili ostych a chtěli komunikovat se stoletými dřevinami.

Žáci velmi dobře prezentovali své názory a pocity.

Co se nepovedlo:

Ne všichni žáci pochopili, že jde o abstraktní vyjádření svých myšlenek, někteří si vzali telefon a strom jednoduše vyfotili (naštěstí to bylo pouze ve dvou případech a u nich jsem zavčas zasáhla a ještě jednou vysvětlila princip naší tvorby).

Myslím si, že výuková jednotka pod názvem „Stromy a lidé vypravují“ se velmi povedla a já osobně jsem byla mile překvapena a to především celkovou prezentací děl mých žáků.

2.2.2 Kde má Bečov ukryté své srdce?

Název hodiny: Kde má Bečov ukryté své srdce?

Škola: gymnázium, 1. ročník

Časová dotace: 180 min

Počet žáků: 15

Východiska

Hlavním východiskem je poznání místní krajiny a malého městečka, které ukrývá nejenom úžasné památkové objekty pro turisty, ale také spoustu zákoutí a přírodních krás pro místní obyvatele. Právě pro ně je důležité, aby pochopili, že je to jejich město, které je

pro návštěvníky úžasné, ale místní to tak neberou. S tímto problémem se asi setkáme kdekoliv, ale mé rozhodnutí spočívá v tom, že v Bečově nad Teplou to lidé musí pochopit. Chápat to musíme naučit především mládež.

Velmi důležitá je zde složka umělecká, kterou zde představuje dílo Viktora Koláře, který tvořil subjektivně pojaté dokumentární fotografie. S tímto fotografem a jeho díly se žáci seznámí. Učitel vysvětlí žákům principy jeho tvorby a žáci by si měli z těchto děl vzít inspiraci pro svůj výtvarný úkol. Učitel vysvětlí žákům principy jeho tvorby a žáci by si měli z těchto děl vzít inspiraci pro svůj výtvarný úkol. Vyvrcholením celé této výuky bude zakomponování vzniklých fotografií do bečovské krajiny.

Námět: I město je živé!

Cílová skupina: studenti gymnázia

Vzdělávací program: RVP G

Pomůcky: digitální fotoaparát/fotoaparát v mobilním telefonu, PC technika s tiskárnou A3, program na úpravu fotografií (Zoner Photo Studio), fotografický papír A3

Výukové metody: frontální výklad úkolu.

Prostředí: úkol je určen především pro venkovní tvorbu.

Vzdělávací cíle výtvarného úkolu ve smyslu očekávaných výstupů RVP ZV (pozn. vybrané očekávané výstupy *s komentáři*)

- Žák vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti (*při práci s fotoaparátem žák vkládá do svého díla své nápady, fantazii a představivost; na základě těchto aktivit, je schopen vytvořit své osobité neopakovatelné dílo*).
- Žák vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů (*žáci volí složitost a celkové kompoziční uspořádání objektu při tvorbě fotografií*).
- *Tato vyjádření žák uplatňuje, pro ztvárnění vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků (žáci zaznamenávají vlastní nálady, pocity, vjemy z přírody, vjemy ze zkoumaných objektů, vjemy z místních lidí).*

- Žák nalézá, vybírá a uplatňuje odpovídající prostředky pro uskutečňování svého projektu (*žák hledá vhodnou techniku pro realizaci svých nápadů tak, aby svým dílem vyjádřil svůj citový záměr, ale také vhodné technické řešení objektu*).
- Žák kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření (*vzniká osobité zpracování tvořeného objektu, který svou fantazií, citem, vyhraněným názorem a znalostí vytvoří sám žák*).
- Žák kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření (*vzniká jedinečně vyjádřená myšlenka, spojená s konkrétním vizuálním vyjádřením – člověk umístěný v nějakém prostoru, torzo stavebního objektu, kompozice odpadků atd.*).
- Interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti, vychází při tom ze svých znalostí, historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků (*žákovská práce se vztahuje k tvorbě Viktora Koláře*).
- Ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích; nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci (*práce vzniklá ve spolupráci žáka a učitele; žák s učitelem mezi sebou vedou dialog o možných kompozičních, technických, či barevných úpravách řešené fotografie*); ve výuce si mohou žáci klást mezi sebou otázky a mohou mezi sebou živě diskutovat o technických i estetických vlastnostech upravované fotografie.

Časový scénář výuky

Motivace (procházka městem, jeho centrální plochou, ale také jeho okrajovými částmi, uličkami, zákoutími, starými domy) 45 min.

Vysvětlení úkolu 10 min.

Praktická část 90 min.

Reflexe 35 min.

Motivační fáze

Učitel prochází z žáky místa, kde by žáci mohli pořídit vhodné snímky. Učitel připomíná historii města od středověku až po současnost s důrazem na válečná a poválečná léta, která velmi ovlivnila zdejší kraj (Sudety). Žáci s učitelem prochází jak centrální část města, tak i zapadlé uličky, rozbořené stavby, zarostlé zahrady.

Učitel se zeptá:

Už jste někdy přemýšleli o historii našeho města?

Proč ještě pořád máme v našem okolí neupravené a rozbořené stavby?

Co mohli prožívat lidé, kteří se museli po skončení II. světové války vystěhovat?

Co prožívali lidé, kteří se sem přistěhovali a neměli zde žádné kořeny?

Příprava technického materiálu

Příprava digitálních fotoaparátů/mobilních telefonů s fotoaparátem, PC technika s tiskárnou A3, program na úpravu fotografií (Zoner Photo Studio), fotografický papír A3.

Samostatná práce

Žáci budou pracovat individuálně. Během jedné vyučovací hodiny se budou procházet v terénu a fotit si místa, lidi, objekty, přírodu. Stanou se samostatnými dokumentaristy, kteří svým citem vytvoří fotografii, která pro ně představuje srdce města. Po 45 min se všichni sejdou na určeném místě a budou pokračovat ve své práci v ateliéru. Zde budou mít k dispozici PC techniku s programem na úpravu fotografií. Svá díla upraví do výsledné podoby a před jejím vytištěním ještě vše prodiskutují s učitelem.

Cíle úkolu

Interpretace místního kulturního dědictví.

Poznání válečné a poválečné regionální historie.

Citové vyjádření žáků k danému úkolu.

Poznání významného představitele Československé subjektivní dokumentární fotografie.

Zdokonalení práce s digitálním fotoaparátem a práce s programem na úpravu fotografie.

Závěrečné shrnutí

Reflektivní dialog nad výslednou prací ve skupině, dialog s učitelem. Ve výuce si mohou žáci klást mezi sebou otázky a mohou mezi sebou živě diskutovat o jednotlivých fotografiích, jejich kompozicích, barvách, výrazech.

V závěrečné části výuky proběhne reflexe, kde se bude moci každý žák vyjádřit ke svému dílu a ke svým pocitům při tvorbě.

Jak se vám pracovalo? Co jste nového prožili? Byl ku prospěchu poválečný odsun původních obyvatel?

Hodnocení

Slovní sebehodnocení (žák vysvětlí pochopení úkolu, jeho ztvárnění a především svou myšlenku – zdůvodnění, co dílo v jeho podání vyjadřuje, kde konkrétně našel srdce Bečova); slovní hodnocení spolužáky; slovní hodnocení učitelem.

Kritéria hodnocení – žák musí vytvořit fotografii, kterou upraví v grafickém programu, vytiskne a především si slovně obhájí své dílo, kde našel a proč srdce Bečova.

Další návaznosti: Vzhledem k celoškolnímu projektu, tuto hodinu a poznatky z ní mohou děti uplatnit ve více předmětech: dějepis, občanská výchova, český jazyk, němčina.

Reflexe k druhé výukové jednotce

Očekávání

V porovnání s první výukovou hodinou jsem se této vyučovací jednotky tolik nebála a věřila jsem, že k ní žáci přistoupí se zájmem a nadšením. Myslím, že jsem se nezmýlila a žáci byli velmi aktivní. Věřila jsem, že najdeme spolu neotřelé a citově pojaté dokumentární fotografie.

Brzy pochopily myšlenku celé této výukové jednotky a myslím, že je nadchla badatelská práce, která k této jednotce určitě neodmyslitelně patřila.

Reflektivní bilance

V úvodu hodiny jsem žáky seznámila s myšlenkou naší tvorby. Také se dozvěděli o tvorbě Viktora Koláře, který zejména v 80. letech 20. století vytvářel velmi kvalitní dokumentární fotografie z prostředí velmi kontroverzního regionu Ostravska. Žákům byly prezentovány jeho fotografie. Když jsem povídala o historii města, mnohé z nich to

nezajímalo, ale když jsem se dostala do poválečné historie v návaznosti na současnost, žáci začali být aktivní.

Při jejich rozchodu do „svých“ zákoutí jsem žákům musela věřit, že se opět vrátí a nic se jim nestane. Vrátili se a přinesli ve svých fotoaparátech spousty zajímavých pohledů na to, proč právě daný snímek ukazuje srdce města.

Žáci v terénu pracovali velmi aktivně. Myslím, že docela dobře pochopili mé zadání. Závěrečnou práci tvořili na PC ve třídě.

Na závěr jsme díla žáků vytiskli a vytvořili s žáky společný diskuzní kruh. Každý měl možnost své dílo představit a prezentovat jej ostatním. Myslím, že jsem se od žáků dozvěděla mnoho nových inspirativních myšlenek a žáci samotní byli se svými pracemi velmi spokojeni.

Závěr

Co se podařilo:

Žákům dát podvědomí o místním historicko – kulturním a přírodním dědictví.

Žáci získali povědomí o tvorbě Viktora Koláře a dokumentární fotografii.

Žáci pracovali badatelským přístupem a myslím, že je tento druh práce je nadchl.

Žáci velmi dobře prezentovali své názory a pocity.

Co se nepovedlo:

Jeden žák měl nevhodné poznámky k celkovému dění v II. světové válce a k poválečnému stavu. Ostatní žáci se k němu nepřidali a jeho jednání odsoudili.

Myslím si, že výuková jednotka pod názvem „Kde má Bečov ukryté své srdce?“ se povedla a já osobně jsem byla mile překvapena a to především celkovým výsledkem prací všech žáků.

ZÁVĚR

V jedné publikaci jsem našla radu jak správně dokumentovat krajinu, vypůjčím si tak citát od Petra Helbicha: „*Snaha o to, abys zobrazil krajinu, znamená především krajinou putovat. Znovu a znovu, touž cestou, na níž je třeba osvědčit věrnost a bdělost jako na místě, kde očekáváš, že natrefíš plachou zvěř. Je třeba, abys naslouchal jejímu příběhu, neboť krajina je především vyprávěním. Ona k tobě hovoří a ty jí odpovídáš, a jsou v ní mrtví, kteří nabyli hlas, a jsou v ní živí, kteří dohlédnou za hroby.*“²⁷

Krajina nestojí v prostoru sama o sobě, součástí krajiny jsou lidé, zvířata, stavby, zahrady, aleje, města, vesnice. To všechno je pro mě krajina, kterou jsem se snažila zachytit fotoaparátem. Krajina lidských tváří, které jsem zkoumala v Bečově nad Teplou, krajina architektonických památek mezi které nepatří jen zámek, ale řada dalších utajených skvostů a také krajina matka, která obklopuje Bečov nad Teplou a dodává mu typický ráz.

Z těch všech prostorů jsem vytvořila cyklus dokumentárních fotografií. Tento cyklus jsem doplnila popisem fotografovaných lokalit a svou reflexí mého tvůrčího přístupu. Tvořila jsem digitálním fotoaparátem a následně fotografie upravovala. Výsledný cyklus zahrnuje černobílé fotografie, které jsem vybrala jako finální a uspořádala je v jednom tématu vždy po čtyřech obrazech. Ostatní fotografie, které nebyly tak zdařilé, jsem zařadila do souboru skicovního materiálu. Myslím, že jsem vytvořila obrazový dokument, kterým popisuji místní aglomeraci a zároveň jsem se snažila najít ve svých reflexích recept na léčbu této krajiny.

Při dokumentaci místního starého neupraveného hřbitova mě to došlo! Musíme v této „poškozené a ublížené“ krajině hledat přednosti. Díky poválečné historii zde došlo k obrovskému odcizení krajiny a lidí v ní. Za komunistického režimu se zde děly neskutečné hrůzy a to si všechny stavby, místa či prostranství pamatují. Je to krajina citů, bolestí, myšlenek a úvah. A právě tato místa, která toho tolik zažila, musí být zachována. Zachována ale s citem, kdy lidská ruka nesmí poškodit patinu staveb, kdy s respektem obnovíme staré hřbitovy, ale narovnávat pomníky a dělat dlážděné cesty pro nikoho by bylo zbytečné a paradoxně ochuzující. Musíme respektovat genius loci, který se zde za tu dobu usídlil a krajina se zde stala jedním velkým tajemstvím.

²⁷ BÁRTA, J., DEJMALOVÁ, K., KOTALÍK, T. J. *Tvář naší země krajina domova*, Jaroslav Bárta, Studio JB, 2001, ISBN 80-900903-8-9.

Mým snem je, aby se v této krajině zase dobře žilo a aby byla respektována historie tohoto kraje a předávána jako výstraha, podnět a ponaučení další generaci.

Celá má práce se pak zúročila při tvorbě dvou vyučovacích projektů spojené s tematikou fotografování života ve městě Bečově nad Teplou.

RESUMÉ

Ve své diplomové práci se zabývám tvorbou dokumentárních fotografií využívajících prvky reportáže, zachycení krajiny, architektury a známých i neznámých zátiší města Bečova nad Teplou.

V teoretické části přibližuji vývoj české dokumentární fotografie v 80. a 90. letech 20. století. Také zde zmiňuji některé významné představitele této umělecké oblasti, kteří se zasloužili o zviditelnění české dokumentární fotografie v evropském měřítku.

Praktickou část mé diplomové práce ve formě digitálních fotografií jsem rozdělila na několik témat a to pod názvy KRAJINA, LIDÉ, ARCHITEKTURA, SAKRÁLNÍ STAVBY. Každé téma obsahuje několik fotografií, které konkrétně popisují. Snažím se zdůvodnit, proč jsem si vybrala právě daný motiv a co jsem konkrétní fotografií chtěla sdělit okolí. Pro tento účel jsem zvolila černobílou formu své tvorby.

V průběhu mé práce jsem se snažila vystihnout Bečov nad Teplou tak jak si žije svým vnitřním životem i bez turistů a zidealizovaných propagačních materiálů a fotografií. Bečov nad Teplou, který vidím já, je jiný.

Na základě teoretických poznatků a praktických výstupů jsem navrhla dva vyučovací projekty spojené s tematikou fotografování života v daném městě.

Klíčová slova

Dokumentární fotografie, fotografování života, fotografická reflexe, černobílá fotografie

SUMMARY

This thesis deals with taking documentary photos using the means of reportage, and capturing the local landscape, architecture and some known as well as unknown secluded places of the town of Bečov nad Teplou.

The theoretical part focuses on the development of Czech documentary photograph in the 80's and 90's of the 20th century. Some famous representatives of this art are mentioned in this part. They significantly contributed to Czech documentary photographing and made it known in Europe.

The practical part in the form of digital photos is divided into several topics named LANDSCAPE, PEOPLE, ARCHITECTURE, SACRAL BUILDINGS. Each topic contains photographs which are described into details. There are reasons why the particular photos have been selected and a message referring to every individual piece. Black-and-white style was chosen to be the best for this part.

In the thesis there is a description of the town's inner life without the influence of tourists, idealized leaflets and photos. It gives the author's personal view which is described as completely different from the standard one.

Based on the theoretical and practical experience, the author offers two educational projects referring to taking photos of town's life.

Key words

Documentary photos, taking photos of life, photo reflection, black-and-white photo.

SEZNAM LITERATURY

- BÁRTA, J., DEJMALOVÁ, K., KOTALÍK, T. J. *Tvář naší země krajina domova*, Jaroslav Bárta, Studio JB, 2001, ISBN 80-900903-8-9.
- BÁRTA, J., VOKOLEK, V. *Krajiny na kraji*, Nakladatelství Studio JB, 2005, ISBN 80-86512-34-7
- BÁRTA, J., ČORNEJ, P., DEJMALOVÁ, K., *Místa hodná paměti*, Protisk České Budějovice 2002, ISBN 80-86512-19-3
- BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století průvodce*, Uměleckoprůmyslové museum v Praze a nakladatelství Kant, Praha 2005, ISBN 80-86217-89-2
- BIRGUS, V., MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, Nakladatelství KANT, Praha 2010, ISBN 978-80-7437-026-7.
- BURSÍK, T., DEJMALOVÁ, K., JÚN, L., *ČESKÝ SVĚT Kulisy let 1948-1989*, Jaroslav Bárta Studio JB Lomnice nad Popelkou 2008, ISBN 978-80-86512-40-2
- CZECH PRESS PHOTO – *Fotografie desetiletí*, Czech Photo, Praha 2005, ISBN 978-80-239-3647-6.
- EHL, P., PAŘÍK, A., FIEDLER, J., *Staré židovské hřbitovy Čech a Moravy*, Paseka Praha 1991, ISBN 80-85192-10-1
- GIBSON, D., *Manuál pouličního fotografa*, Zoner Press, Brno 2014, ISBN 978-80-7413-299-5
- HAUNER, M., *Česká krajina*, Západočeské nakladatelství Plzeň 1986
- HLAVÁČ, LUDOVÍT, *Dejiny fotografie*, Osveta, Martin 1987
- KUČERA, J., *Sudety*, Jakura, 2016, ISBN 978-80-906532-0-7
- LÁBALOVÁ, A., *Soumrak fotožurnalistu? (manipulace fotografií v digitální éře)*, Karolinum, Praha 2009
- MRÁZKOVÁ, D., *Příběh fotografie*, Mladá fronta, Praha 1985
- POSPĚCH, T. *Česká fotografie 1938 – 2000 v recenzích, textech, dokumentech*, Nakladatelství Dost, 2010, ISBN 978-80-87407-01-1.

Internetové zdroje:

- Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Markéta Luskačová - Wikipedie“ lez najít pod heslem „markéta luskačová“ [online].

Stránka byla naposledy editována 21.2.2019 v 15:56. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Mark%C3%A9ta_Luska%C4%8Dov%C3%A1

- Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Dana Kyndrová - Wikipedie“ lze najít pod heslem „dana kyndrová“ [online]. Stránka byla naposledy editována 19.6.2019 v 02:10. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Dana_Kyndrov%C3%A1
- Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Viktor Kolář - Wikipedie“ lze najít pod heslem „viktor kolář“ [online]. Stránka byla naposledy editována 16. 6. 2019 v 09:40. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Viktor_Kol%C3%A1%C5%99
- Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Jan Šibík - Wikipedie“ lze najít pod heslem „jan šibík“ [online]. Stránka byla naposledy editována 19. 3. 2019 v 17:05. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_%C5%A0ib%C3%ADk
- Wikipedie Otevřená encyklopedie. www.wikipedia.org. Článek s názvem „Jaroslav Kučera - Wikipedie“ lze najít pod heslem „jaroslav kučera“ [online]. Stránka byla naposledy editována 31. 8. 2018 v 19:39. Dostupné z:
[https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Ku%C4%8Dera_\(fotograf\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Ku%C4%8Dera_(fotograf))

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1. **Zdeněk Lhoták**, soubor *Spartakiáda*, 1985
- Obr. 2. **Markéta Luskáčová**, *Londýn*, 1988
- Obr. 3. **Markéta Luskáčová**, *Masopust*, 2000
- Obr. 4. **Dana Kyndrová**, *Žena mezi vdechnutím a vydechnutím*, 80. – 90. léta
- Obr. 5. **Dana Kyndrová**, *Žena mezi vdechnutím a vydechnutím*, 80. – 90. léta
- Obr. 6. **Karel Cudlín**, *Praha 97*, 1997
- Obr. 7. **Karel Cudlín**, *Sight/ Efect*
- Obr. 8. **Viktor Kolář**, *Ostrava II*, 1980
- Obr. 9. **Viktor Kolář**, *Ostrava*, 80. – 90. léta
- Obr. 10. **Jan Šibík**, *Sametová revoluce*, 1989
- Obr. 11. **Jan Šibík**, *Revoluce v Egyptě*, 2011
- Obr. 12. **Jaroslav Kučera**, *Cheb*, 1992
- Obr. 13. **Jaroslav Kučera**, *Komořany – Most*, 1994
- Fotografie 1 – *Jabloň*
- Fotografie 2 – *Pastvina*
- Fotografie 3 – *Naháněči stáda*
- Fotografie 4 – *Krajina vzhůru nohama?*
- Fotografie 5 – *Léto na náměstí*
- Fotografie 6 – *Vrána k vráně sedá*
- Fotografie 7 – *Dialog*
- Fotografie 8 – *Létající ryba*
- Fotografie 9 – *Okno s tulipány*
- Fotografie 10 – *Kino*
- Fotografie 11 – *Schody*
- Fotografie 12 – *Plot*

Fotografie 13- *Kříž*

Fotografie 14 – *Kostel Sv. Jiří*

Fotografie 15 – *Hřbitov*

Fotografie 16 – *Smírčí kříž*

PŘÍLOHY

Samostatné desky s fotografickými výstupy – prezentovaný cyklus fotografií a soubor skicovního materiálu.